

Op de Geer had Hitlers toespraak daarentegen een elektriserende uitwerking gehad: hier was een kans om al dat akelig bloedvergieten te beëindigen! Wie dat kon, moest de door Duitsland uitgestoken hand grijpen. Dat Engeland dat zou doen, verwachtte hij niet – dan moest, meende de Geer, Nederland het goede voorbeeld geven, zij het na Engeland daarvan verwittigd te hebben. Het voorstel dat hij op 22 juli aan het kabinet voorlegde, hield in, ‘door tussenkomst door een van onze gezanten aan de Duitse regering te doen weten, dat onze regering bereid is een deputatie af te vaardigen naar het Continent teneinde over mogelijkheid vredesonderhandelingen (te spreken)’, en de minister-president stelde die zaak meteen op scherp: ‘Indien kabinet niet accoord, dan zal spr. aan H. M. de Koningin ontslag verzoeken.’

Van alle ministers was er slechts één die aan de Geers voorstel enige steun verleende: zijn partijgenoot van Rhijn; de overigen achtten het contact zoeken met Duitsland ofwel inopportuun ofwel principieel verwerpelijk – Gerbrandy zei bovendien, niet te geloven ‘dat Duitsland Engeland kan overweldigen.’¹ Men wist dat Halifax die avond namens de Engelse regering op Hitlers toespraak zou reageren – besloten werd, voor- eerst af te wachten wat die reactie zou inhouden. Zij was, gelijk reeds vermeld, volstrekt negatief. Desondanks handhaafde de Geer zijn voorstel, zij het dat hij het begrip ‘deputatie’ had laten vallen – hij legde het zelfs, toen het kabinet op 24 juli opnieuw bijeenkwam, schriftelijk aan zijn ambtgenoten voor in de vorm van een aan Duitsland door te geven boodschap:

‘Naar aanleiding van het beroep, door de *Führer* van het Duitse Rijk in zijn Rijksdagrede van 19 juli gedaan op redelijk en gezond verstand, ter beëindiging van de oorlog, verzoekt de Nederlandse regering te mogen vernemen, op welke grondslag (met name wat de positie van Nederland betreft) de *Führer* zich voorstelt, dat op dit ogenblik vruchtbare bespreking ter bevordering van de vrede zou kunnen worden geopend.’²

Nu kwam eerst Dijkhoorn, die op de 22ste gezwegen had, met een lang en pessimistisch betoog³ dat vooral tegen Gerbrandy gericht was: hij, de minister van defensie, geloofde niet alleen dat er een Duitse landing in Engeland zou komen, ‘maar als die landing komt, moet men er’, voorspelde hij, ‘ernstig rekening mee houden, dat ze gelukt. En dan gaat het Engelse moederland er aan.’ Hij voelde niet voor een afzonderlijke vrede met

¹ Ministerraad: Notulen, 22 juli 1940 (*Enq.*, dl. II b, p. 187). ² A.v., dl. II a, p. 172.

³ Tekst: *DBPN*, C, dl. I, p. 217-19.